

## **CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ**

SEKRETARIAT 629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04 UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24  
ZESPÓŁ REALIZACJI 00 - 503 W A R S Z A W A  
BADAŃ 621 - 07 - 57, 628 - 90 - 17 TELEFAX 629 - 40 - 89  
INTERNET: <http://www.cbos.pl> E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/47/40/95

### **CZY POLITYCY SĄ UCZCIWI?**

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LUTY '95

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH  
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Powszechne jest przeświadczenie, że osoby sprawujące władzę w naszym kraju są podatne na rozmaite jej patologie. Wielu Polaków utwierdza się w przekonaniu o niejasności i nielegalnym charakterze powiązań między polityką i biznesem. Próbując zrozumieć motywy przyświecające tym, którzy ubiegają się o wejście do elity władzy, respondenci często wskazują na chęć dorobienia się, poprawienia własnej sytuacji materialnej. Wielu badanych uważa, że celem aktywności politycznej jest osiągnięcie korzyści finansowych.

Politycy sprawujący władzę są przez społeczeństwo szczególnie surowo oceniani; oczekuje się od nich - bardziej niż od innych - uczciwości i nieskazitelności. Właśnie te cechy oraz odporność na pokusy związane z pełnieniem funkcji są szczególnie ważnym, ale też "wrażliwym" kryterium oceny mężów stanu. Polityk uczciwy i niepodatny na korupcję zyska zaufanie wyborców, w odwrotnym przypadku zaś może wyjątkowo łatwo wejść w polityczny niebyt.

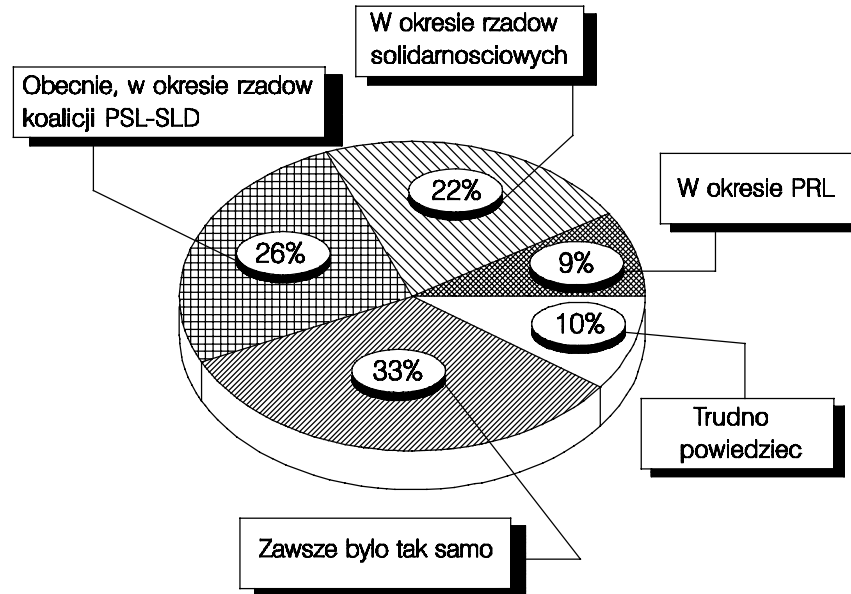
## I

Badani nie wskazali okresu, w którym występowanie afer wśród urzędników państwowych było największe. Stosunkowo najliczniejsza grupa respondentów uważa, że rządzący zawsze byli zamieszani w tzw. afery, bez względu na to, kto był u władzy. Niewiele mniejsze odsetki ankietowanych są zdania, że skala korupcji i nadużyć wśród wysokich urzędników państwowych była największa za rządów "solidarnościowych" i obecnie - w okresie, kiedy rządzi koalicja PSL-SLD. PRL postrzegana jest przez badanych jako okres, w którym korupcja w elicie władzy była stosunkowo najmniejsza - zarówno jeśli chodzi o liczbę urzędników państwowych wplątanych w afery, jak i pod względem skali tych afer oraz łatwości popełniania nadużyć<sup>1</sup>.

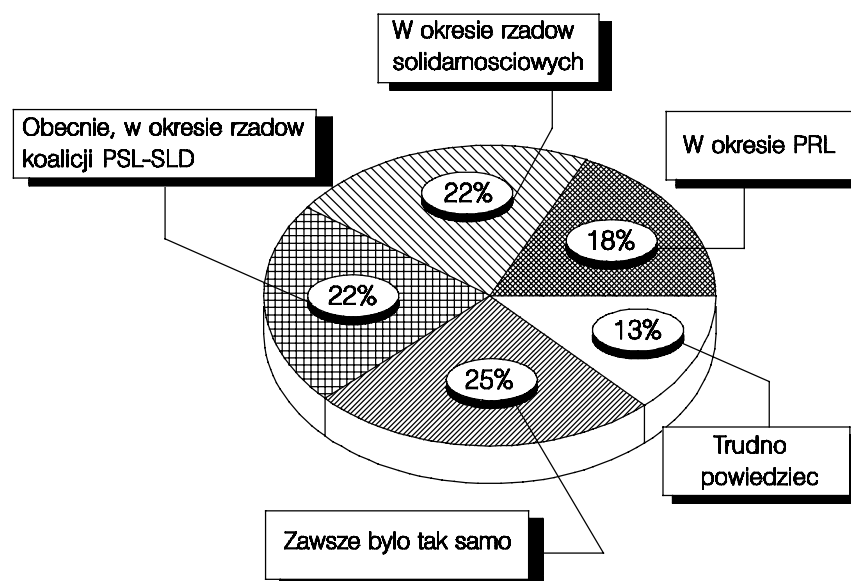
---

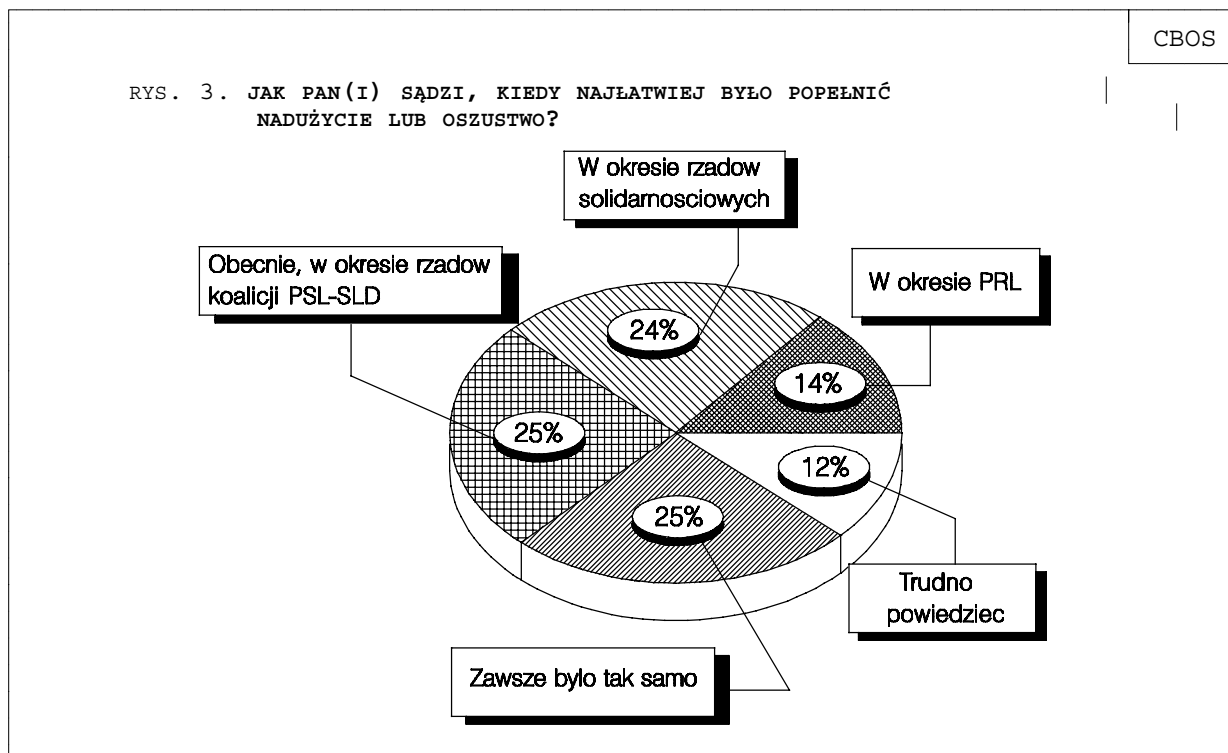
<sup>1</sup> Badanie "Aktualne problemy i wydarzenia" (57) zrealizowano w dniach 3-6 lutego '95 na 1223-osobowej reprezentatywnej próbie losowej dorosłych mieszkańców Polski.

RYS. 1. JAK PAN(I) SĄDZI, KIEDY NAJWIĘCEJ WYSOKICH URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH BYŁO ZAANGAŻOWANYCH W AFERY I KORUPCJE?



RYS. 2. JAK PAN(I) SĄDZI, KIEDY NAJWIĘKSZE SUMY PIENIĘDZY PUBLICZNYCH BYŁY DEFRAUDOWANE, ROZKRADANE?





Okres PRL we wszystkich trzech kategoriach oceny wypada stosunkowo najlepiej. Warto zastanowić się, z czego to wynika.

Częstokroć, jeśli jesteśmy niezadowoleni z obecnej sytuacji, przeciwstawiamy jej wyidealizowany obraz przeszłości. Zacierają się zatem granice między rzeczywistym doświadczeniem a tym, co stanowi jego późniejszą interpretację. Ponadto w PRL nie istniała wolność słowa, prasy, informacji. Pomijanie milczeniem, ignorowanie trudnych problemów było sposobem kreowania pozytywnego, optymistycznego wizerunku rzeczywistości. Skoro mass media nie przekazywały informacji o korupcji urzędników państwowych, społeczeństwo nie miało szans dowiedzieć się o tym, chyba że ktoś słyszał o nich z innego źródła.

PRL był państwem przywilejów. Elita władzy miała szczególnie szeroki zakres uprawnień, które w wielu przypadkach przyciągały nowe kadry do aparatu władzy. Usankcjonowane przywileje obejmowały dostęp do deficytowych dóbr. Dziś nazwalibyśmy to korupcją (np. "załatwienie sobie" mieszkania), natomiast w PRL była to jedna z wielu reguł gry, element logiki systemu sprawowania władzy.

Najbardziej przeciwstawne wydają się opinie wskazujące, że korupcja była największa w okresie rządów "solidarnościowych" i za czasów PRL. Pierwszy pogląd szczególnie chętnie podzielają członkowie grup społecznych, często uważanych za elitarne: kadra kierownicza i inteligencja, prywatni przedsiębiorcy, osoby osiągające najwyższe dochody. Ponadprzeciętną jego akceptacją wyróżniają się też mieszkańcy małych miast oraz uczniowie i studenci. Pogląd, że najwięcej skorumpowanych urzędników było w okresie PRL szczególnie często wyrażają mieszkańcy wielkich miast, członkowie kadr kierowniczych, robotnicy wykwalifikowani, bezrobotni oraz osoby w wieku poniżej 25 lat.

Akceptacja opinii, że "zawsze było tak samo" jest tym większa, im wyższe wykształcenie i dochody badanych. Częściej od innych uważają tak też członkowie kadr kierowniczych i urzędnicy, a także robotnicy wykwalifikowani.

Stosunek do rządu Waldemara Pawlaka także różnicuje poglądy na ten temat. Jedna trzecia zwolenników tego gabinetu (34%) akceptuje opinię, że największa korupcja miała miejsce w okresie rządów "solidarnościowych". Osoby deklarujące sprzeciw wobec polityki rządu koalicyjnego PSL-SLD częściej od innych (35%) uważają, że największe nasilenie patologii władzy występuje obecnie<sup>2</sup>.

Poglądy polityczne badanych - wyrażone w preferencjach wyborczych - również znacząco różnicują opinie w tej kwestii.

---

<sup>2</sup> Pytanie o liczbę urzędników zaangażowanych w afery i korupcje.

Tabela 1

w procentach

Osoby uważające, że najczęściej skorumpowanych urzędników było:	Wśród zwolenników:								Ogółem
	BBWR	KPN	PSL	partii prawicowych	SLD	"S"	UP	UW	
- w okresie PRL	9	7	11	16	5	16	3	14	<b>9</b>
- w okresie rządów solidarnościowych	14	18	34	26	33	3	24	13	<b>23</b>
- w okresie rządów koalicji PSL-SLD	41	42	19	24	19	40	22	35	<b>27</b>
- zawsze tak samo	31	32	30	28	39	36	47	35	<b>36</b>
Trudno powiedzieć	5	0	7	7	4	6	4	2	<b>5</b>

Sympatycy partii koalicyjnych szczególnie często wskazują na rządy solidarnościowe jako okres największej korupcji wśród władz. Wyborcze zwycięstwo postkomunistów było więc dla nich rozwiązaniem tego problemu. Między zwolennikami PSL i SLD istnieje jednak pewna subtelna różnica w podejściu do PRL: pierwsi dwukrotnie częściej (choć *per saldo* i tak bardzo rzadko) zdobywają się na krytykę tego okresu z interesującego nas punktu widzenia.

Ponadprzeciętnie często dostrzegają korupcję wśród obecnych, koalicyjnych władz sympatycy ugrupowań wyraźnie opozycyjnych: BBWR, KPN, "Solidarności", a także osoby skłonne oddać głos na Unię Wolności. Sympatycy prawicy pozaparlamentarnej nie wyróżniają się w sposób wyraźny spośród ogółu badanych.

Wiedza o aferach gospodarczych czy korupcji na najwyższych szczeblach władzy dociera do nas za pośrednictwem środków masowego przekazu. Media chętnie podejmują tego rodzaju tematy. Pojawienie się w Polsce "czwartej władzy" w postaci wolnej prasy czy szerzej - swobodnego dostępu obywateli do informacji spowodowało swoisty "szok informacyjny". Nagle okazało się, że w kraju występuje wiele negatywnych zjawisk, o których wcześniej nikt nas nie informował. To oczywiście musiało wpłynąć na zmianę dotychczasowych opinii o istniejących realiach.

Jeśli informacje przekazywane za pośrednictwem mediów odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu wizerunku rzeczywistości, to intensywność kontaktu z informacjami powinna różnicować opinie w interesującej nas kwestii.

Tabela 2

w procentach

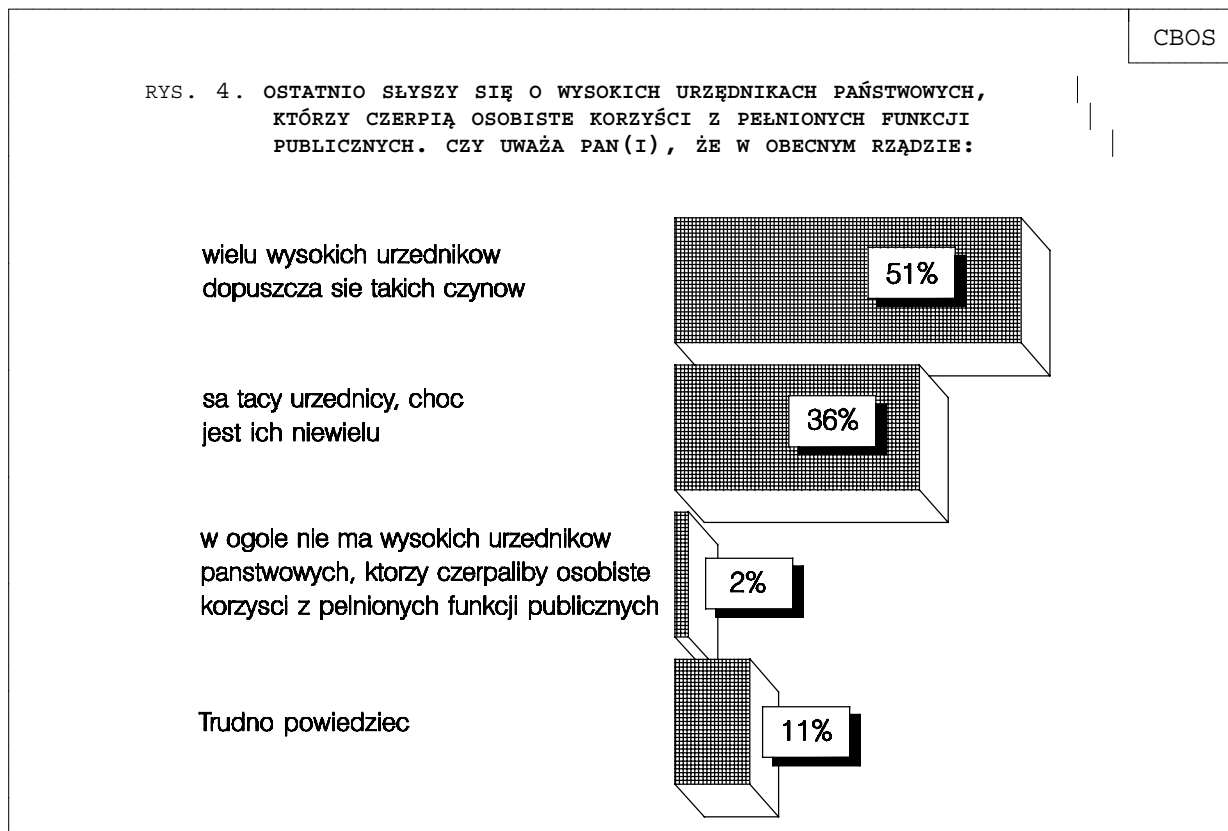
Osoby uważające, że najczęściej skorumpowanych urzędników było:	Wśród oglądających telewizyjne "Wiadomości"			
	codziennie	kilka razy w tygodniu	rzadko	wcale
- w okresie PRL	10	8	9	10
- w okresie rządów solidarnościowych	24	21	15	11
- w okresie rządów koalicji PSL-SLD	26	27	26	7
- zawsze tak samo	34	32	34	37
Trudno powiedzieć	6	12	17	35

Istnieje zależność ( $V$  Cramera = 0.12) między częstością oglądania "Wiadomości" a opiniami o tym, kiedy urzędnicy państwowi byli najbardziej skorumpowani. Im częściej respondenci śledzą telewizyjne "Wiadomości", tym bardziej mają wyrobioną opinię w omawianej kwestii (niewielki odsetek odpowiedzi "trudno powiedzieć"). Natomiast im rzadziej je oglądają, z tym mniejszym krytycyzmem odnoszą się do okresu rządów "solidarnościowych". Ta zależność dotyczy jednak oceny przeszłości, a nie opinii o uczciwości urzędników, związanych z obecnie rządzącą koalicją. Osoby oglądające "Wiadomości" codziennie, kilka razy w tygodniu oraz rzadziej jednakowo często wskazują na rządy koalicji PSL-SLD jako okres, w którym korupcja jest największa.

II

Dwa lata temu, w końcowym okresie kadencji poprzedniego Sejmu, prosiliśmy respondentów o opinie w kwestii uczciwości parlamentarzystów. Były one bardzo krytyczne: tylko nieliczne osoby (1%) uznały, że "w ogóle nie ma posłów, którzy czerpaliby osobiste korzyści z pełnionych funkcji publicznych", połowa zaś (49%) była zdania, że jest wiele takich osób.

Obecnie pytanie to zostało powtórzone w odniesieniu do rządu Waldemara Pawlaka. Połowa ankietowanych uważa, że wielu spośród wysokich urzędników państwowych dopuszcza się czerpania osobistych korzyści z pełnionych funkcji publicznych, a ponad jedna trzecia sądzi, iż "są tacy urzędnicy, choć jest ich niewielu". Pogląd, że w ogóle nie ma takich osób, niemal wcale nie znalazł zwolenników.





Poglądy dotyczące uczciwości klasy politycznej i jej odporności na pokusy związane ze sprawowaniem władzy okazują się niezmiennie krytyczne. W tym przypadku pytanie odwołuje się wprost do faktów ujawnionych przez środki przekazu, co znajduje wyraźne odbicie w różnicach przedstawionych w tabeli 3.

Wśród osób rzadko oglądających telewizyjne "Wiadomości" lub nie oglądających ich wcale krytycyzm wobec elity władzy jest wyraźnie mniejszy niż wśród respondentów, którzy pilnie śledzą telewizyjne relacje z wydarzeń politycznych. Mniejszy krytycyzm nie oznacza jednak większej wyrozumiałości, lecz raczej brak opinii, niekompetencję, niedostatek wiedzy o omawianych kwestiach.

Tabela 3

w procentach

Osoby uważające, że w obecnym rządzie:	<u>Wśród oglądających "Wiadomości":</u>				<u>Wśród czytających gazetę:</u>				
	codziennie	kilka razy w tygodniu	rzadko	wcale	codziennie	2-3 razy w tygodniu	tylko wydania sob.-niedz.	rzadko	wcale
- jest wielu skorumpowanych urzędników	53	53	46	24	59	51	53	53	43
- są tacy, choć jest ich niewielu	38	36	34	20	35	42	36	36	35
- nie ma skorumpowanych urzędników	1	1	4	0	1	2	1	2	2
Trudno powiedzieć	8	10	15	57	5	5	10	10	20

O znacznym stopniu skorumpowania ekipy Waldemara Pawlaka najbardziej przekonane są osoby codziennie czytające gazety. Ci jednak, którzy czytają je rzadziej, nie wyróżniają się pobłażliwością wobec tego rządu.

Na opinie w tej kwestii znacznie wyraźniej niż częstość kontaktów z mass mediami wpływają jednak sympatie polityczne badanych.

Tabela 4

w procentach

Osoby uważające, że w obecnym rządzie:	Wśród zwolenników:								Ogółem
	BBWR	KPN	PSL	partii prawicowych	SLD	"S"	UP	UW	
- jest wielu skorumpowanych urzędników	50	63	49	54	39	72	61	50	<b>51</b>
- są tacy, choć jest ich niewiele	45	20	34	45	55	17	35	42	<b>39</b>
- nie ma skorumpowanych urzędników	0	4	1	0	3	0	1	3	<b>1</b>
Trudno powiedzieć	5	13	16	1	4	12	3	5	<b>9</b>

Nawet sympatycy partii koalicyjnych nie mają złudzeń co do uczciwości polityków tego rządu. Jednak respondenci skłonni głosować na SLD i PSL znacznie różnią się w ocenie skali tego zjawiska - pierwsi są w tym względzie większymi optymistami. Wynikałoby z tego, że zwolennicy SLD w większym stopniu niż sympatycy PSL uważają ten rząd za "swój".

O powszechnej korupcji wśród urzędników rządu Pawlaka najbardziej przekonani są sympatycy "Solidarności" i KPN, co wydaje się oczywiste, oraz - co jest znacznie bardziej zaskakujące - osoby, którym bliski jest program Unii Pracy. Respondenci gotowi poprzeć Unię Wolności nie wyróżniają się pod tym względem.

O ile elektorat PSL nie jest ani bardziej, ani mniej krytyczny w ocenie uczciwości urzędników rządu Pawlaka, o tyle mieszkańcy wsi wyraźnie rzadziej od innych (43%) mówili o "wielu wysokich urzędnikach państwowych", dopuszczających się czerpania osobistych korzyści z pełnionych funkcji. Wynikałoby z tego, że w większym stopniu identyfikują się oni z tym rządem niż całość elektoratu PSL.

Pobłażliwością w omawianej ocenie wyróżniają się też członkowie kadr kierowniczych, zwłaszcza w porównaniu z prywatnymi przedsiębiorcami i pracownikami fizyczno-umysłowymi, którzy okazali się szczególnie surowi.

Mieszkańcy wsi rzadziej niż mieszkańcy miast uważają, że "wielu wysokich urzędników dopuszcza się takich czynów". Rzadziej od innych respondentów takie krytyczne oceny formułują też osoby z wyższym wykształceniem.

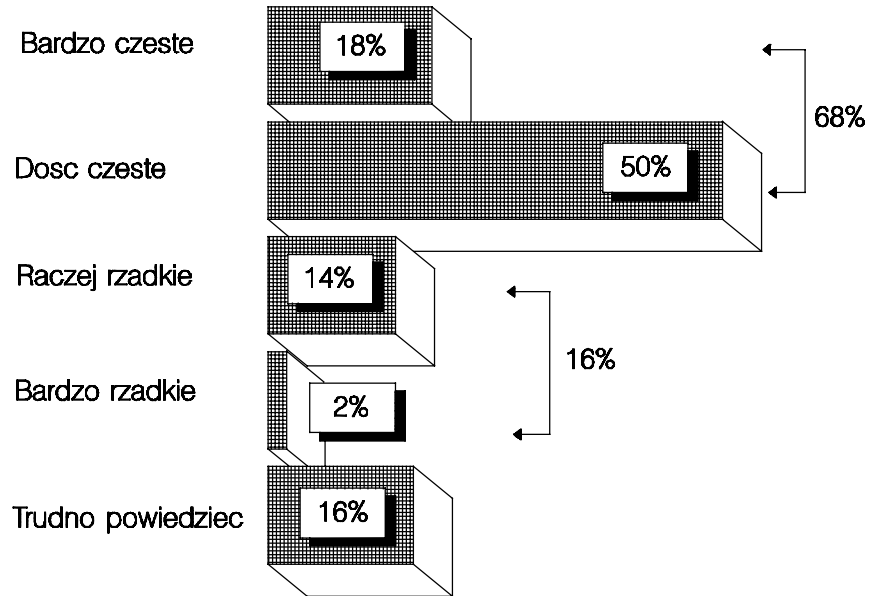
Zwolennicy rządu Waldemara Pawlaka częściej od innych (44%) uważają, że liczba wysokich urzędników nadużywających władzy jest niewielka, natomiast przeciwnicy tego rządu w ponadprzeciętnym stopniu (63%) skłonni są określać skalę tego typu zjawisk jako dużą.

### III

Krytycyzm wobec ludzi sprawujących władzę jest jeszcze wyraźniej obecny w odpowiedziach na kolejne pytanie, zawierające sformułowanie "wykorzystywanie funkcji publicznych", bardziej precyzyjnie opisujące rozmaite rodzaje nadużyć, jakich mogą dopuścić się ministrowie lub inni wysocy urzędnicy. W pytaniu wymieniono kilka typowych przejawów patologii władzy, częściowo odwołując się do przypadków znanych z prasy i telewizji.

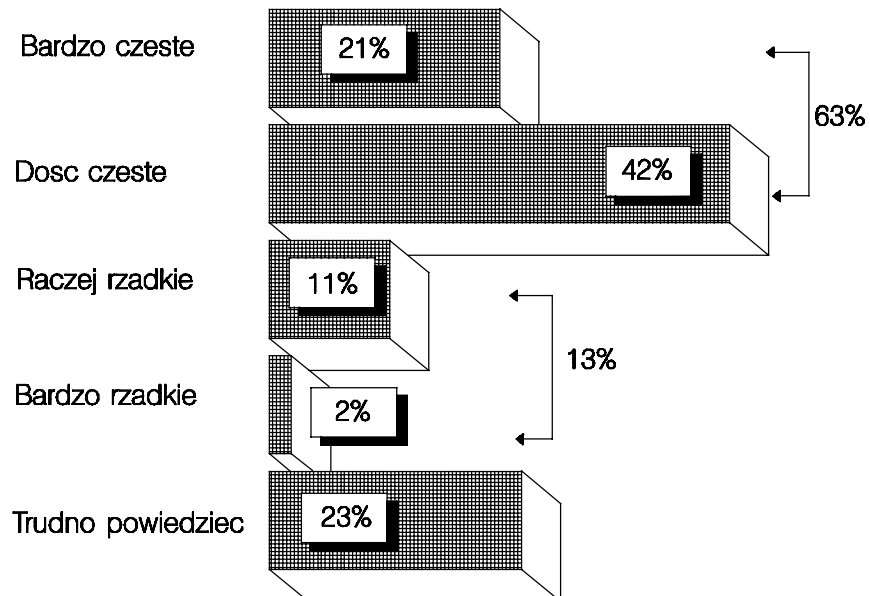
CBOS

RYS. 5. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY WŚRÓD WYSOKICH URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH OBECNEGO RZĄDU ZAŁATWIENIE ZAMÓWIEŃ DLA RODZINY, KOLEGÓW, ZNAJOMYCH PROWADZĄCYCH PRYWATNE FIRMY JEST:

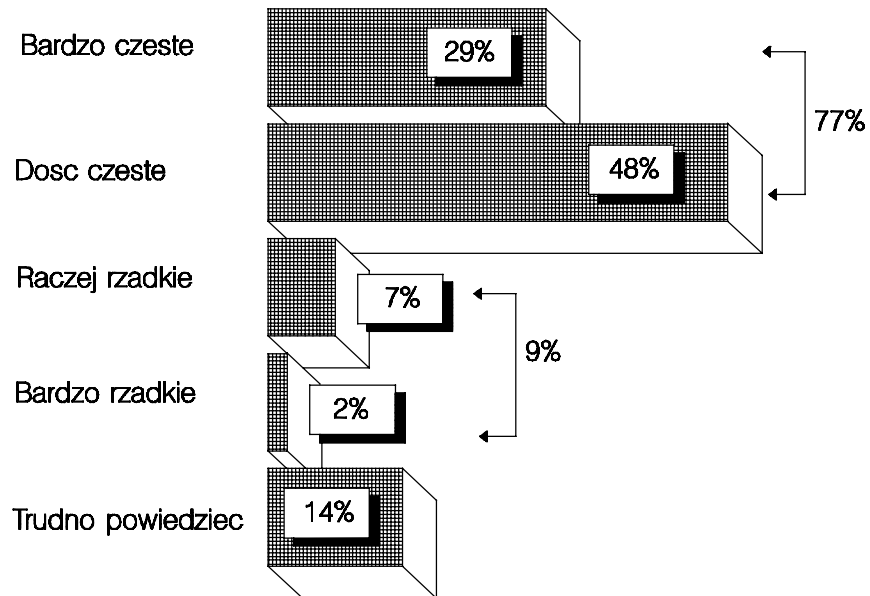


CBOS

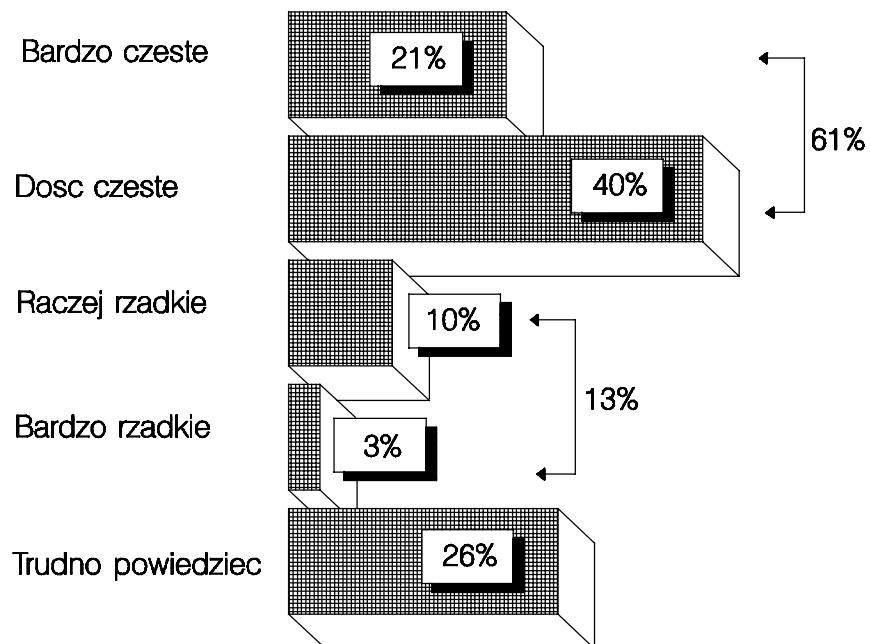
RYS. 6. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY WŚRÓD WYSOKICH URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH OBECNEGO RZĄDU BRANIE ŁAPÓWEK ZA ZAŁATWIENIE SPRAWY JEST:



RYS. 7. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY WŚRÓD WYSOKICH URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH OBECNEGO RZĄDU OBSADZANIE, KREWNYCH, KOLEGÓW, ZNAJOMYCH NA STANOWISKACH W URZĄDACH, SPÓŁKACH, BANKACH JEST:



RYS. 8. JAK PAN(I) SĄDZI, CZY WŚRÓD WYSOKICH URZĘDNIKÓW PAŃSTWOWYCH OBECNEGO RZĄDU WYKORZYSTYWANIE PUBLICZNYCH PIENIĘDZY NA RZECZ SWOJEJ PARTII JEST:



Wymowa tych danych jest oczywista i nie wymaga komentarza. Badani z dużą jednomyślnością wyrażają opinię, że elita władzy jest nieuczciwa, skorumpowana i dręczona różnymi patologiami. Każdy z zarzutów, w przypadku udowodnienia, oznaczałby najpewniej koniec kariery polityka, niektóre zaś mogłyby skończyć się karą więzienia. Trudno wszakże wyobrazić sobie cięższe oskarżenie wobec osoby pełniącej urząd publiczny niż zarzut "brania łapówek za załatwienie sprawy". Fakt, że ponad 60% ankietowanych uważa tego rodzaju zjawiska za częste, jest w najwyższym stopniu niepokojący.

Najbardziej "prasowy" wydaje się pierwszy z zarzutów, dotyczący zamówień rządowych. Ten punkt pytania odwołuje się do niedawnej, ujawnionej przez prasę i szeroko opisywanej w środkach przekazu "sprawy InterAms" i ministra Lesława Podkańskiego. Istotnie, im częstszy kontakt z mediami, tym większa skłonność do stawiania tego zarzutu urzędnikom rządu Pawlaka. Być może więc osoby, które słyszały lub czytały o "sprawie Podkańskiego", skojarzyły ten fakt z ogólną formułą, zawartą w pytaniu, co spowodowało większą skłonność do akceptacji takiego uogólnienia.

Przy tak negatywnej diagnozie nie może budzić zdziwienia rygoryzm w stosunku do wysokich urzędników państwowych. Podejmując rozstrzygnięcie w kwestii, czy wysoki urzędnik podejrzany o przestępstwo powinien ustąpić ze stanowiska czy też czekać na wyrok sądu, połowa badanych (51%) wybrała pierwszą, rygorystyczną opcję, a 40% respondentów uznało, że dopiero wyrok sądowy może spowodować dymisję<sup>3</sup>.

★

★            ★

Przedstawione tu wyniki świadczą o głębokim kryzysie zaufania społeczeństwa do klasy politycznej. Kryzys ten, trwający praktycznie od chwili rozpoczęcia zmian w Polsce, przechodził różne fazy, różne też bywały jego przejawy, wciąż jednak trwa i wydaje się niezmienny mimo znacznych zmian w składzie elity władzy.

---

<sup>3</sup> Treść pytania w tabeli aneksowej.

Z pewnością kryzys ten był w znacznej mierze nieuchronny; jest on bowiem jedną z konsekwencji "szoku informacyjnego", jakiemu zostaliśmy poddani wraz z upadkiem komunizmu i pojawieniem się w naszym kraju wolnej prasy. Różne patologie, dotąd "nie istniejące", bo starannie pomijane w oficjalnej propagandzie, nagle stały się elementem codziennego doświadczenia, weszły do społecznej świadomości.

# A N E K S

## PODZIAŁ NA REGIONY W BADANIACH CBOS

### 1. Region północny:

09 woj. elbląskie  
10 woj. gdańskie  
17 woj. koszalińskie  
26 woj. olsztyńskie  
39 woj. słupskie  
41 woj. szczecińskie

### 2. Region zachodni:

11 woj. gorzowskie  
12 woj. jeleniogórskie  
20 woj. legnickie  
45 woj. wałbrzyskie  
47 woj. wrocławskie  
49 woj. zielonogórskie

### 3. Region środkowozachodni:

05 woj. bydgoskie  
13 woj. kaliskie  
16 woj. konińskie  
21 woj. leszczyńskie  
29 woj. piłskie  
32 woj. poznańskie  
44 woj. toruńskie  
46 woj. włocławskie

### 4. Region środkowy:

01 woj. warszawskie  
07 woj. ciechanowskie  
24 woj. łódzkie  
30 woj. piotrkowskie  
31 woj. płoćkie  
34 woj. radomskie  
37 woj. sieradzkie  
38 woj. skierniewickie

### 5. Region wschodni:

02 woj. bielsko-podlaskie  
03 woj. białostockie  
06 woj. chełmskie  
22 woj. lubelskie  
23 woj. łomżyńskie  
28 woj. ostrołęckie  
36 woj. siedleckie  
40 woj. suwalskie  
48 woj. zamojskie

### 6. Region południowo-wschodni:

15 woj. kieleckie  
18 woj. krakowskie  
19 woj. krośnieńskie  
25 woj. nowosądeckie  
33 woj. przemyskie  
35 woj. rzeszowskie  
42 woj. tarnobrzeskie  
43 woj. tarnowskie

### 7. Region południowo-zachodni:

04 woj. bielskie  
08 woj. częstochowskie  
14 woj. katowickie  
27 woj. opolskie



Tabela 1. Jak Pan(i) sądzi, kiedy najczęściej wysokich urzędników państwowych było zaangażowanych w afery i korupcje: 1 - w okresie PRL; 2 - w okresie rządów solidarnościowych; 3 - obecnie, w okresie rządów koalicji PSL-SLD; 4 - zawsze było tak samo (%)

	1	2	3	4	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	9	22	26	34	10	1223
Płeć						
Mężczyźni	9	26	25	34	6	579
Kobiety	9	18	26	33	13	644
Wiek						
do 24 lat	11	27	20	31	11	160
25-34	8	17	27	37	11	163
35-44	8	23	27	37	5	283
45-54	9	21	26	39	6	224
55-64	10	23	30	27	10	198
65 lat i więcej	9	19	25	29	19	195
Miejsce zamieszkania						
Wieś	9	23	25	28	15	466
Miasto do 20 tys.	7	34	24	31	4	137
od 21 do 100 tys.	9	21	26	35	9	227
101-500 tys.	8	16	30	39	6	220
501 tys. i więcej mieszk.	11	16	26	39	8	173
Region						
Północny	9	23	27	28	13	118
Zachodni	7	31	27	29	7	144
Środkowo-zachodni	14	26	19	33	7	177
Środkowy	7	21	23	36	13	229
Wschodni	9	21	24	32	14	152
Południowo-wschodni	9	17	31	34	9	195
Południowo-zachodni	9	15	31	38	6	208
Wykształcenie						
Podstawowe	8	22	27	27	17	450
Zasadnicze zawodowe	9	21	26	36	8	324
Średnie	9	22	27	38	4	351
Wyższe	15	22	17	41	6	98
Grupa społ.-zaw. pracujący						
Kadra kier., inteligencja	19	18	17	43	4	79
Prac. umysł. niż. szczebla	8	23	25	41	4	120
Pracownicy fiz. - umysł.	3	19	34	37	8	62
Robotnicy wykwalifikowani	10	16	27	44	3	98
Robotnicy niewykwalifik.	8	20	21	37	14	62
Rolnicy	10	28	20	30	12	101
Prywatni przedsiębiorcy	6	26	31	35	2	52
Bierni zawodowo						
Renciści i emeryci	10	21	27	28	15	422
Uczniowie i studenci	9	30	17	38	6	55
Bezrobotni	6	26	26	34	8	101
Gospodynie domowe i inni	7	16	39	23	15	71
Pracujący poza rolnictwem						
Sfera budżetowa	15	17	23	38	7	119
Sektor państwowy	6	20	25	44	5	155
Sektor prywatny	7	22	29	38	5	184
Spółdzielczość	7	35	20	35	3	20
Dochody na jedną osobę						
Poniżej 1250 tys. zł	9	24	27	27	13	322
1250 tys. - 1999 tys.	12	23	25	30	9	235
2000 tys. - 2749 tys.	7	17	27	38	10	319
2750 tys. - 3249 tys.	8	19	30	37	6	148
3250 tys. i powyżej	8	23	20	41	8	175
Ocena własnych war. mater.						
Złe	6	23	29	29	12	482
Średnie	10	20	24	36	10	550
Dobre	12	22	23	38	5	188
Udział w prakt. religijnych						
Kilka razy w tygodniu	10	8	43	32	8	59
Raz w tygodniu	9	21	26	33	11	741
Kilka razy w roku	9	27	23	35	7	333
W ogóle nie uczestniczy	7	20	24	36	12	88
Poglądy polityczne						
Lewica	7	33	21	32	7	269
Centrum	9	23	24	37	6	332
Prawica	15	14	33	33	5	279
Trudno powiedzieć	6	17	25	31	20	343

Tabela 2. Ostatnio słyszy się o wysokich urzędnikach państwowych, którzy czerpią korzyści z pełnionych funkcji publicznych. Czy uważa Pan(i), że w obecnym rządzie: 1 - wielu wysokich urzędników dopuszcza się takich czynów; 2 - są tacy, choć jest ich niewielu; 3 - w ogóle nie ma wysokich urzędników państwowych, którzy czerpaliby korzyści z pełnionych funkcji publicznych (%)

	1	2	3	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	36	2	11	1221
Płeć					
Mężczyźni	51	40	2	7	578
Kobiety	52	33	2	14	643
Wiek					
do 24 lat	47	39	4	10	160
25-34	51	37	0	11	163
35-44	57	36	2	5	282
45-54	55	39	1	5	224
55-64	54	32	2	12	198
65 lat i więcej	41	35	1	24	194
Miejsce zamieszkania					
Wieś	43	39	1	17	465
Miasto do 20 tys.	55	29	6	9	137
od 21 do 100 tys.	63	29	2	6	226
101-500 tys.	54	41	0	5	220
501 tys. i więcej mieszk.	54	36	1	9	173
Region					
Północny	62	29	2	8	118
Zachodni	58	29	1	12	144
Środkowozachodni	48	37	2	13	176
Środkowy	52	34	0	14	229
Wschodni	49	36	5	9	152
Południowo-wschodni	49	41	0	10	194
Południowo-zachodni	47	42	2	9	208
Wykształcenie					
Podstawowe	48	32	1	19	448
Zasadnicze zawodowe	51	39	2	8	324
Średnie	58	35	2	6	351
Wyższe	44	51	2	4	98
Grupa społ.-zaw. pracujący					
Kadra kier., inteligencja	37	57	2	4	79
Prac. umysł. niż. szczebla	49	46	0	5	120
Pracownicy fiz.- umysł.	64	27	5	4	62
Robotnicy wykwalifikowani	59	37	0	4	98
Robotnicy niewykwalifik.	53	35	0	12	62
Rolnicy	53	34	1	12	100
Prywatni przedsiębiorcy	64	28	2	5	52
Bierni zawodowo					
Renciści i emeryci	48	34	1	17	422
Uczniowie i studenci	55	36	4	6	55
Bezrobotni	52	34	4	10	101
Gospodynie domowe i inni	54	31	2	13	71
Pracujący poza rolnictwem					
Sfera budżetowa	46	47	1	7	119
Sektor państwowy	58	37	2	4	155
Sektor prywatny	54	40	1	5	184
Spółdzielczość	47	43	0	10	20
Dochody na jedną osobę					
Poniżej 1250 tys. zł	49	35	4	12	321
1250 tys. - 1999 tys.	50	37	1	12	235
2000 tys. - 2749 tys.	53	37	1	10	318
2750 tys. - 3249 tys.	56	33	2	9	148
3250 tys. i powyżej	52	42	0	7	175
Ocena własnych war. mater.					
Złe	54	32	2	12	482
Średnie	50	38	1	11	549
Dobre	49	44	1	6	187
Udział w prakt. religijnych					
Kilka razy w tygodniu	56	29	1	14	59
Raz w tygodniu	51	35	1	13	739
Kilka razy w roku	53	38	2	6	333
W ogóle nie uczestniczy	47	42	1	9	88
Poglądy polityczne					
Lewica	48	44	2	6	269
Centrum	54	38	2	7	332
Prawica	53	39	1	7	277
Trudno powiedzieć	50	26	2	22	343

Tabela 3. Jak Pan(i) sądzi, czy wśród wysokich urzędników państwowych obecnego rządu załatwianie kontraktów, zamówień rządowych dla rodziny, kolegów, znajomych prowadzących firmy prywatne jest:

	(%)			
	częste	rzadkie	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	68	16	16	1223
Płeć				
Mężczyźni	73	17	10	579
Kobiety	64	15	21	644
Wiek				
do 24 lat	61	26	13	160
25-34	70	16	14	163
35-44	75	14	10	283
45-54	79	9	12	224
55-64	64	18	18	198
65 lat i więcej	54	14	32	195
Miejsce zamieszkania				
Wieś	62	16	22	466
Miasto do 20 tys.	70	16	14	137
od 21 do 100 tys.	67	20	13	227
101-500 tys.	74	15	11	220
501 tys. i więcej mieszk.	76	12	12	173
Region				
Północny	74	15	12	118
Zachodni	70	17	12	144
Środkowo-zachodni	62	14	24	177
Środkowy	70	13	17	229
Wschodni	61	20	19	152
Południowo-wschodni	66	17	18	195
Południowo-zachodni	75	16	9	208
Wysztalcenie				
Podstawowe	61	13	25	450
Zasadnicze zawodowe	67	18	15	324
Średnie	75	16	9	351
Wyższe	76	18	6	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	80	12	7	79
Prac.umysł.niż.szczebła	70	22	7	120
Pracownicy fiz.- umysł.	77	8	14	62
Robotnicy wykwalifikowani	73	19	8	98
Robotnicy niewykwalifik.	65	23	12	62
Rolnicy	62	15	22	101
Prywatni przedsiębiorcy	85	8	7	52
Bierni zawodowo				
Renciści i emeryci	60	16	24	422
Uczniowie i studenci	71	18	11	55
Bezrobotni	79	13	9	101
Gospodynie domowe i inni	65	12	23	71
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	72	17	11	119
Sektor państwowy	75	18	7	155
Sektor prywatny	75	17	8	184
Spółdzielczość	61	20	19	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 1250 tys.zł	66	17	18	322
1250 tys. - 1999 tys.	66	15	19	235
2000 tys. - 2749 tys.	67	18	16	319
2750 tys. - 3249 tys.	76	10	15	148
3250 tys. i powyżej	72	19	9	175
Ocena własnych war. mater.				
Złe	67	17	16	482
Średnie	68	15	18	550
Dobre	74	17	9	188
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	62	18	20	59
Raz w tygodniu	65	17	18	741
Kilka razy w roku	75	14	11	333
W ogóle nie uczestniczy	71	12	17	88
Poglądy polityczne				
Lewica	67	22	11	269
Centrum	76	14	10	332
Prawica	74	14	12	279
Trudno powiedzieć	57	14	29	343

Tabela 4. Jeśli przeciwko jakiemuś wysokiemu urzędnikowi państwowemu toczy się śledztwo, ale nie udowodniono mu jeszcze winy, to czy, Pana(i) zdaniem: 1 - powinien on ustąpić z zajmowanego stanowiska, ponieważ jest podejrzany o przestępstwo; 2 - nie powinien on ustępować z zajmowanego stanowiska, dopóki nie skáže go sąd

			(%)	
	1	2	Trudno powiedzieć	Liczba osób
Ogółem	51	40	8	1223
Płeć				
Mężczyźni	56	39	6	579
Kobiety	47	42	11	644
Wiek				
do 24 lat	44	48	7	160
25-34	49	43	8	163
35-44	52	43	5	283
45-54	58	35	7	224
55-64	53	41	6	198
65 lat i więcej	49	33	18	195
Miejsce zamieszkania				
Wieś	49	42	9	466
Miasto do 20 tys.	49	43	7	137
od 21 do 100 tys.	54	39	7	227
101-500 tys.	50	45	5	220
501 tys. i więcej mieszk.	56	29	15	173
Region				
Północny	59	31	9	118
Zachodni	53	42	5	144
Środkowo-zachodni	47	44	9	177
Środkowy	55	36	8	229
Wschodni	43	49	7	152
Południowo-wschodni	50	39	11	195
Południowo-zachodni	51	40	9	208
Wykształcenie				
Podstawowe	51	37	11	450
Zasadnicze zawodowe	49	46	5	324
Średnie	55	37	8	351
Wyższe	47	48	5	98
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	48	41	11	79
Prac. umysł. niż. szczebla	47	50	3	120
Pracownicy fiz.- umysł.	58	37	5	62
Robotnicy wykwalifikowani	55	40	5	98
Robotnicy niewykwalifik.	43	48	9	62
Rolnicy	54	39	7	101
Prywatni przedsiębiorcy	71	25	4	52
Bierni zawodowo				
Rencisci i emeryci	53	35	11	422
Uczniowie i studenci	54	35	11	55
Bezrobotni	45	52	3	101
Gospodynie domowe i inni	35	51	14	71
Pracujący poza rolnictwem				
Sfera budżetowa	44	46	10	119
Sektor państwowy	56	41	4	155
Sektor prywatny	58	40	3	184
Spółdzielczość	35	44	22	20
Dochody na jedną osobę				
Poniżej 1250 tys. zł	51	41	8	322
1250 tys. - 1999 tys.	46	46	8	235
2000 tys. - 2749 tys.	51	40	9	319
2750 tys. - 3249 tys.	57	36	8	148
3250 tys. i powyżej	56	36	8	175
Ocena własnych war. mater.				
Złe	56	36	8	482
Średnie	47	44	9	550
Dobre	53	42	5	188
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	44	44	12	59
Raz w tygodniu	51	40	8	741
Kilka razy w roku	54	41	5	333
W ogóle nie uczestniczy	49	37	14	88
Poglądy polityczne				
Lewica	48	47	5	269
Centrum	49	45	6	332
Prawica	63	32	5	279
Trudno powiedzieć	47	37	15	343